

Рішення спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії

Спеціалізована вчена рада Сумського державного університету МОН України, м. Суми, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії Колотіліній Олені Василівні з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» на підставі прилюдного захисту дисертації «Економіко-математичне моделювання стійкого та збалансованого розвитку національної економіки» за спеціальністю 051 «Економіка» 29 грудня 2023 року.

Колотіліна Олена Василівна, 1990 року народження, громадянка України, освіта повна вища, у 2014 році отримала диплом «магістра» за спеціальністю «Математика» у Сумському державному педагогічному університеті ім. А.С.Макаренка. З 2019 по 2022 рік працювала викладачкою-стажистом кафедри економічної кібернетики Сумського державного університету. З 2022 року – по теперішній час працює асистенткою кафедри економічної кібернетики Сумського державного університету.

У 2017 році вступила до аспірантури Сумського державного університету на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Дисертацію виконано у Сумському державному університеті МОН України, м. Суми, у відповідності із науковою тематикою кафедри економічної кібернетики і є частиною комплексних науково – дослідних робіт на тему "Моделювання та прогнозування соціо-економіко- політичної дорожньої карти реформ в Україні для переходу на модель стійкого зростання", державний реєстраційний № 0118U003569; «Національна безпека через конвергенцію систем фінансового моніторингу та кібербезпеки: інтелектуальне моделювання механізмів регулювання фінансового ринку», державний реєстраційний № 0121U109559; «Кібербезпека в боротьбі з банківськими шахрайствами: захист споживачів фінансових послуг та зростання фінансово-економічної безпеки України», державний реєстраційний № 0118U003574; «Коопетиція «бізнес-освіта-наука»: інституційно економічні моделі трансферу інновацій для національної безпеки та сталого розвитку», державний реєстраційний 0122U000772; «Економіко-математичне моделювання та прогнозування, розроблення методологічних та методичних засад створення дорожньої карти реформування системи охорони здоров'я в Україні з урахуванням поведінкових, соціальних, економічних та правових детермінант" (базове фінансування МОНУ, наказ від 16. 04. 2021 р. № 434, Договір БФ/24-2021).

Науковий керівник: Яровенко Ганна Миколаївна доктор економічних наук, доцентка кафедри економічної кібернетики Сумського державного університету;

Науковий керівник: Боженко Вікторія Володимирівна кандидат економічних наук, доцентка кафедри економічної кібернетики Сумського державного університету.

Основні результати дисертаційної роботи опубліковано в 15 наукових працях загальним обсягом 7,82 друк. арк., з яких особисто авторці належить 6,92 друк. арк., зокрема, 5 статей в наукових фахових виданнях, 1 стаття у періодичному виданні, що індексуються міжнародною наукометричною базою Scopus, 1 підрозділ у колективній монографії, 8 публікацій у збірниках матеріалів конференцій, з яких одна індексується міжнародною наукометричною базою Scopus. Опубліковані роботи цілком відповідають змісту дисертації та її висновкам.

Основними з них є:

1. Lyeonov S., Bilan S., Yarovenko H., Ostasz G., Kolotilina O. Country's health profile: Social, economic, behavioral and healthcare determinants. *Economics and Sociology*. 2021. Vol.14, no.3. P. 322-340. URL: <https://doi.org/10.14254/2071-789X.2021/14-3/17> (Scopus, WOS).

2. Яровенко Г. М., Колотіліна О. В. Бібліометричний аналіз досліджень сталого розвитку соціо-економічного сектору. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2021. №12(56). Том 1. С. 114-124. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2021-12-7832>.

3. Яровенко Г.М., Колотіліна О.В. Оцінка ризиків соціо-політико-економічного розвитку України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. 2020. Том 31(70). № 4, ч. 2. С. 151–159. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_4/31_70_4_2/26.pdf.

4. Кузьменко О.В., Боженко В.В., Колотіліна О.В. Оптимізація соціо-економіко-політичного розвитку країни в контексті забезпечення її стійкого розвитку. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 6(73), ч. 3. С. 170–175. URL: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-6-72>.

5. Кузьменко О.В., Колотіліна О.В. Прогнозування соціально-політико-економічного розвитку України, Італії та Франції на основі дослідження циклічних детермінант. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2019. Том 24. № 2(75). С. 116–121. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2019_24_2_26.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

Кубатко Олександр Васильович - голова спеціалізованої вченої ради, доктор економічних наук, професор кафедри економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування Сумського державного університету. Дисертаційна робота Колотіліної Олени Василівни на тему «Економіко-математичне моделювання стійкого та збалансованого розвитку національної економіки» є актуальною, оскільки зміни клімату, погіршення якості навколишнього середовища проблема сьогодення. Так, авторка використовує досить глибокий математичний апарат, ґрунтовна методологічна основа, економетричні, регресійні моделі, бібліометричний аналіз, тощо. Зокрема, варто відзначити методичне підґрунтя щодо прогнозування економічно-соціального та політичного розвитку країн на основі побудов тренд-циклічних моделей та проведення структурно-декомпозиційного аналізу. Це

дозволило спрогнозувати майбутні напрями та тенденції соціального, економічного та політичного розвитку України, Італії та Франції. Зауважимо, по перше, доцільно було б розглянути моделювання екологічних наслідків в умовах війни. По друге, провести аналіз чутливості моделі, а саме, побудови центроїда трикутника вершинами якого є композитні характеристики соціо-економіко-політичного розвитку країн, по коефіцієнтам, котрі будуть залежати від масштабу країн, досягнень та розміру трикутника.

Дисертаційна робота Колотіліної Олени Василівни на тему: «Економіко-математичне моделювання стійкого та збалансованого розвитку національної економіки» є самостійним науковим дослідженням та цілком відповідає вимогам наукової кваліфікації здобувача «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. З урахуванням виконання у повному обсязі освітньо-наукової програми та індивідуального плану наукової роботи дисертантка заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Бабенко Віталіна Олексіївна – опонент, доктор економічних наук, професорка кафедри банківського бізнесу та фінансових технологій ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна. Оцінюючи результати дисертаційної роботи Колотіліної Олени Василівни на тему «Економіко-математичне моделювання стійкого та збалансованого розвитку національної економіки», варто відзначити, актуальність підпорядкована 17 цілям стійкого розвитку, які задекларовані в резолюції Генеральної Асамблеї ООН, що керуються всі країни світу, як дорожньою картою до 2030 року. Актуальність корелюється з елементами наукової новизни, по-перше, методологія оцінювання рівня трансформацій за різними напрямками розвитку країни, що були вирішені на основі теорії біфуркації. Це дозволило визначити динамічні властивості соціально-політичного, економічно-соціального, економічно-політичного стану в країні без яких неможливо вирішувати економічні проблеми та рухатися в соціально-економічному розвитку. По-друге, вдосконалений методичний інструментарій, який базується на обґрунтованому дослідженні, на бібліографічному аналізі експертів-науковців, експертних думок, широкого класу застосованих методів та моделей в дисертації. Методичний інструментарій дозволяє ідентифікувати закономірності розвитку досліджуваних процесів, це є елементом механізму економічного розвитку будь-якої країни. Проаналізувавши, кожний елемент новизни є виправданий, обґрунтований, захищений, що надає дієві рекомендації, рішення до стійкого, збалансованого розвитку національної економіки країни. Наукова робота відзначається логічністю побудови, завершеністю, обґрунтованістю наукових положень та висновків, сучасним науковим стилем подачі матеріалу. Дисертація містить достатню кількість таблиць, схем, рисунків, які подано як безпосередньо в основній частині дисертації, так і винесено в додатки.

Достовірність отриманих наукових результатів, висновків і рекомендацій, засвідчується їх апробацією на 8 міжнародних наукових і науково-практичних конференціях за профільною тематикою та переліком власних наукових праць дисертантки.

Даючи позитивну оцінку науковим здобуткам автора та їх практичному значенню, слід вказати на деякі дискусійні положення, що мають місце в дисертаційній роботі. Зокрема, для більш ширшого розкриття теми доцільно було б розробити дорожню карту реформ, необхідних для виходу національної економіки України на траєкторію стійкого зростання.

Викладене вище дозволяє зробити висновок про те, що дисертаційна робота «Економіко-математичне моделювання стійкого та збалансованого розвитку національної економіки» вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження доктора філософії» № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор – Колотіліна Олена Василівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Маргасова Вікторія Геннадіївна – опонент, доктор економічних наук, професорка кафедри фінансової діяльності суб'єктів господарювання і державних установ, Національний університет «Чернігівська політехніка» Міністерства освіти і науки України. Тема дисертаційної роботи Колотіліної О.В. вибрано своєчасно та вдало. Дисертація носить завершений характер, містить наукову новизну, практичну реалізацію запропонованих заходів, підтверджена відповідним методичним та методологічним інструментарієм, присутня теоретична та практична складова. Зауважимо, що стосується безпосередньо моменту пов'язаного з факторним аналізом для України, Італії та Франції. Хотілось би побачити не лише графічну інтерпретацію стабільного соціо-економіко-політичного стану зазначених країн, але формування відповідної політичної, соціальної та економічної сфери, яка відображена в побудованому трикутнику ідентифікації стабільного розвитку національної економіки. На наявність плагіату встановлено відсутність порушень академічної доброчесності. Дисертація включає в себе правильний формат оформлення, структуру роботи, наявність необхідних розділів (анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків), а також належне цитування на першоджерела для текстових та ілюстрованих запозичень. Вона включає в себе оригінальний дослідницький внесок авторки до вибраної теми. Текст дисертації виконано науковим стилем, із застосуванням систематичного та обґрунтованого підходу до дослідження. Робота характеризується достатнім обсягом та містить достатню кількість висновків. Наукові результати мають теоретичну та практичну цінність, дозволяють досягти поставленої мети та завдань дисертаційного дослідження.

Визначено позитивну оцінку наукової та практичної важливості результатів дослідження, які отримала Колотіліна О.В. Одночасно, варто

звернути увагу на ті частини дисертаційної роботи, які мають дискусійний характер або можуть включати недоліки, що вимагають уточнення чи додаткового обґрунтування, а саме, досліджуючи стійкість розвитку національної економіки, авторка виділяє три складові: економічну, соціальну та політичну. Так, побудовано економіко-політичний, соціально-політичний та соціально-економічний «фазові портрети» розвитку досліджуваних країн. Вважаємо, для більш ширшого розкриття теми доцільно додати екологічну сферу, оскільки більшість науковців розглядають сталий розвиток через призму збалансованості екології, економіки та соціальної справедливості. Такий підхід враховує потреби сучасного покоління, не позбавляючи при цьому можливості майбутніх генерацій насолоджуватися ресурсами планети.

Оцінюючи результати дисертаційної роботи Колотіліної О.В. на тему «Економіко-математичне моделювання стійкого та збалансованого розвитку національної економіки» варто відзначити, що вона є завершеною науково-дослідною роботою, відповідає встановленим вимогам до дисертаційних робіт, характеризується дотриманням автором усіх встановлених стандартів і вимог, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка – Колотіліна Олена Василівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»).

Мельник Леонід Григорович – рецензент, доктор економічних наук, професор кафедри економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування Сумського державного університету. Дисертаційна робота Колотіліної О.В. відповідає актуальності 17 цілей сталого розвитку та конкретизує рух до цілей, а саме, досягнення їх. Новизна пов'язана з актуальністю, в умовах війни доводиться вирішувати комплекс проблем зі збалансуванням різних сфер життя та діяльності. Запропонований математичний апарат дозволяє оцінити динаміку процесів. Відзначаючи, термін «фазовий портрет», як тренди які лягають у певні просування у фазовому переході.

Незважаючи на достатньо високий рівень розробки науково-методичних положень, практичних рекомендацій, обґрунтованість наукових висновків та пропозицій дисертанти, в той же час необхідно відзначити, що деякі положення є дискусійними. Зокрема, у пункті 3.2 дисертаційної роботи запропоновано науково-методичний підхід до оцінювання ефективності збалансованої взаємодії соціальних, економічних, політичних та кібербезпекових детермінант. Одним із етапів розробленого підходу є кластерний аналіз країн, згрупованих за кібербезпековою детермінантою. Оскільки групування країн відбувалося за єдиним показником – Національним індексом кібербезпеки, що некоректно це називати кластеризацією, оскільки фактично це є класифікація. У зв'язку з цим доцільно використати декілька індикаторів для характеристики стану кібербезпеки країни.

Дисертаційна робота «Економіко-математичне моделювання стійкого та збалансованого розвитку національної економіки» за актуальністю, змістом, обсягом та якістю оформлення відповідає спеціальності 051 «Економіка» в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», вимогам наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40, Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження доктора філософії» № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор – Колотіліна Олена Василівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Маценко Олександр Михайлович – рецензент, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування Сумського державного університету. Дисертаційна робота Колотіліної Олени Василівни на тему «Економіко-математичне моделювання стійкого та збалансованого розвитку національної економіки» є актуальною, оскільки країна знаходиться в стані постійних трансформацій (цифрові трансформації, політичні, економічні, соціокультурні зміни, війна). Розглянуті таргети руху до сталого розвитку, зміцнюють фінансову безпеку, зменшують вразливість країни.

У дисертаційній роботі Колотіліна Олена Василівна сформулировала висновки, основні положення та концепції з високим рівнем обґрунтованості та достовірності у межах проведеного дослідження. Нею розглянута широка інформаційна база та використано загальнонаукові та спеціальні методи, а саме, таксономічний, наукової абстракції, індукції, дедукції, узагальнення та морфологічний аналіз, трендовий та бібліометричний аналіз наукових публікацій, метод аналізу ієрархій Сааті та експертних оцінок, структурно-декомпозиційний аналіз трендової та циклічної складової, метод головних компонент, метод Ірвіна, метод Харрінгтона, теорія біфуркації та фазові портрети, кореляційно-регресійний аналіз, структурне моделювання, геометричний метод та центр мас, самоорганізовані карти Кохонена, DEA-аналіз, ССR та ВСС моделі, абстрактно-логічний метод, тощо. Ефективне та вдале застосування обраних методів дозволило сформулювати обґрунтовані та якісні висновки.

Відзначимо, розроблений науково-методичний підхід до оцінки рівня біфуркаційних трансформацій соціо-політико-економічного розвитку України, Італії та Франції. Розглянуто загальні характеристики типів біфуркації показника стійкості на основі моделювання фазових портретів. Також, відзначимо підхід до формуванням портрету здоров'я країни, оскільки здоров'я є основний критерій та треба орієнтуватися на нього, коли мова йде про сталий розвиток.

Загальне відчуття від дисертації Колотіліної О.В. позитивне; щодо структури, оформлення, завдань, змісту, обсягу, наукового, теоретичного, та

практичного значення немає жодних принципових недоліків, але є кілька окремих зауважень. А саме, авторкою у пункті 3.2. за результатами дослідження було визначено ряд країн зі збалансованим рівнем розвитку економічної, соціальної, політичної та кібербезпекової сфер розвитку. Вважаю, що було б доцільним проаналізувати здійснення державного впливу на об'єкти та суб'єкти економіки цих країн в різних сферах розвитку національної економіки та розробити методичні рекомендації щодо їх впровадження для покращення стану економіки України.

Дисертація Колотіліної Олени Василівни на тему «Економіко-математичне моделювання стійкого та збалансованого розвитку національної економіки» за науковим рівнем, структурою, актуальністю, зв'язком теми з науковими планами, програмами, фундаментальними та прикладними дослідженнями, сутністю обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій та їхньою достовірністю, отриманими науковими результатами, новизною наукових положень, висновків і рекомендацій; обсягом та оформленням відповідає вимогам, що затверджені Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка – Колотіліна Олена Василівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»).

Результати відкритого голосування:

«За» - 5 членів ради,

«Проти» - 0 членів ради

«Утримались» - 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада присуджує Колотіліній Олені Василівні ступінь доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Голова спеціалізованої
вченої ради
29 грудня 2023р

Олександр КУБАТКО